

Araştırma Makalesi • Research Article

Adı Aylın Romanının Tematik Yapısının ve Eğitsellik Ölçütlerine Uygunluğunun Değerlendirilmesi

Evaluation of “Adı Aylın” Novel’s Thematic Structure and its Compliance with Educational Criteria

Mehmet Fidan ^{a,*}

^a Dr., Öğretmen, MEB, Kırınardı Ortaokulu, 38220, Kayseri /Türkiye.
ORCID: 0000-0002-9347-2992

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Başvuru tarihi: 09 Şubat 2018
Düzeltilme tarihi: 05 Nisan 2018
Kabul tarihi: 26 Nisan 2018

Anahtar Kelimeler:

Tematik Yapı
Eğitsellik Ölçütleri
Adı Aylın

ARTICLE INFO

Article history:

Received 09 February 2018
Received in revised form 05 April 2018
Accepted 26 April 2018

Keywords:

Thematic Structure
Education Criteria
Adı Aylın

ÖZ

Ayşe Kulin tarafından kaleme alınan “Adı Aylın” isimli eser kurgusu ve tematik yapısı ile dikkate değer bir konumda bulunmaktadır. Yazar eserinde değerler çatışmasına da sıklıkla yer vermiştir. Eserde ana tema olarak yanlış batılılaşmanın ve kadının sosyal konumunun olduğu görülür. Yazar bu iki çatışma unsurunu eserde yer alan kahramanların ortak yaşadığı sorunlar olarak okuyucuya sunar. Araştırma sürecinde nitel yöntemlerden içerik analizi ve klasik yorumlama tekniğinden yararlanılmıştır. Eserde biyografik roman özelliklerinin türe uygun bir şekilde işlenmiş olması türe dair eğitimlerde bireylere yardımcı kaynak olarak kullanılabilceği düşünülmektedir. Eserin eğitsel nitelikleri incelendiğinde yetişkin okuyucular için uygun olduğu, yetişkin olmayan bireyler için içerdiği olumsuz tutum ve davranış özelliklerinden dolayı uygun olmadığı sonucuna ulaşıldı.

ABSTRACT

The novel of Ayşe Kulin’s “Adı Aylın” is a notable work with its fictitious and thematic structure. The author frequently uses value clashes. In the main theme there is wrong westernization and women’s social position. These two elements of conflict are the common problem of heroes in the work. During the research, content analysis and classical interpretation which are quantitative research methods were used. This work is suitable for biographical romanization and it is used for educational activities. According to our evaluations, the work is suitable for adult readers but not suitable for non-adult students due to its inappropriate content.

1. Giriş

Anadil eğitimi bireylerin zihinsel ve duygusal gelişimlerine doğrudan etkide bulunan bir yapıda bulunmaktadır. Anadiline hâkim olan bireylerin iletişim becerilerinin çok gelişmiş olduğu araştırmacılar tarafından belirtilmektedir. Anlama ve anlatma becerileri olarak öncelikle iki ana başlıkta sıralanan ana dil eğitimi bebeklikten itibaren başlayan uzun ve zorlu bir süreci içermektedir. Anlama becerileri dinleme ve okumadan oluşurken; anlatma becerileri konuşma ve yazma becerilerinden oluşur. Dinleme becerisi anlama becerisinin ilk basamağını oluşturmaktadır. Okuma ise dinleme üzerine temellenen bir yapıda bulunmaktadır. Çünkü sağlıklı bireylerde okuma becerisinin

yeterli olarak kazanılmasında duyma ve görme bütünsel bir etkide bulunmaktadır. Bu süreç duyma yönünden yetersiz olan bireylerde görme duyusunun; görme duyusunun eksik olduğu bireylerde ise dokunma duyusunun etkin olarak kullanılmasını gerektirmektedir.

Okuma eğitimi dinleme eğitiminden sonra kazanılmaktadır. Bütün eğitim-öğretim sistemleri, sürecine dâhil ettikleri bireylerin iyi bir okur olmasını amaç edinir. Bu amaca ulaşılmasında da bireylere düzenli okuma alışkanlığının kazandırılması etkili bir konumda bulunur. Bireylere düzenli okuma alışkanlığının kazandırılmasında kullanılan metinlerin doğrudan etkisi bulunur. Bu eserlerin eğitsellik ölçütleri yönünden değerlendirilmesi gerekmektedir.

* Sorumlu yazar/Corresponding author.
e-posta: fidanm3838@gmail.com

Değerlendirme sürecinin aileyi, okulu ve bireyleri içeren bütünsel bir yapısı vardır. Okul öncesi dönemde bireylerin kitaplara aşına olabilmeleri için ailelerin çocuklarını kitaplarla tanıştırmaları ve onlara düzenli olarak kitap okumaları tavsiye edilir. Okul döneminde ise bireylerin okuyacağı eserlerin değerlendirilmesinde öğretmenlerin etkisi bulunur. Öğretmenler eğitsel yönden uygun buldukları eserleri öğrencilerine önermektedirler. Bireylerin kitap seçiminde tamamen özgür olmaları bu becerileri kazanmalarına bağlıdır. Kendi ilgi ve istidatlarına uygun kitaplar seçmelerinde bireylerin daha önceden içinde yer aldığı eğitsel süreçler etkili olmaktadır.

Gelişim çok boyutlu bir yapıda bulunur. Duygusal, bilişsel ve psikomotor olarak sıralanan bu gelişim alanları hem birbirinden etkilenmekte hem de sürekli olarak değişim göstermektedir. Bu alanların dönem özelliklerine uygun olarak bireylerde gelişmesinde eğitim süreçleri önemli rol oynar. Eğitimin formal süreçlerinin uygulandığı okullar geleceği inşa eden kurumlardır. "Bir toplumun ileriye yönelik en önemli yatırımları okullardan geçer. Çünkü okullar en değerli varlığı, yani insanı yetiştirme gibi önemli bir görevi üstlenmektedir." (Fidan, 2017: 108). Okullarda bireylere okutulacak kitapların nasıl seçileceğine ve değerlendirileceğine yönelik ölçütler bulunmaktadır. Bu ölçütler arasında millî, manevî, ahlaki değerlere uygunluk eserlerde aranan en temel niteliklerdendir. Bireylere düzenli okuma becerisinin kazanılmasında en temel ders, dil eğitimi dersleri yani Türkçe derslerdir. Bu sebeple Türkçe derslerinde kullanılacak metinlerin bazı özel niteliklere sahip olması gerekmektedir. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından 2006 yılında yayınlanan *Türkçe Dersi Öğretim Programı*'nda okuma metinlerinde yer alacak özellikler şu şekilde sıralanmıştır:

- (i) Metinler, Türk Millî Eğitiminin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olmalıdır.
- (ii) Metinlerde millî, kültürel ve ahlaki değerlere, milletimizin bölünmez bütünlüğüne aykırı unsurlar yer almamalıdır.
- (iii) Metinlerde ayrımcılığa yol açacak bölücü, yıkıcı ve ideolojik ifadeler yer almamalıdır.
- (iv) Metinlerde öğrencilerin sosyal, zihinsel, psikolojik gelişimini olumsuz yönde etkileyecek cinsellik, karamsarlık, şiddet vb. öğeler yer almamalıdır.
- (v) Metinlerde insan hak ve özgürlüklerine, demokratik değerlere aykırı öğeler yer almamalıdır.
- (vi) Metinler, Türkçenin anlatım zenginliklerini ve güzelliklerini yansıtan eserlerden seçilmelidir.
- (vii) Dünya edebiyatından seçilen metinlerin çevirilerinde, Türkçenin doğru, güzel ve etkili kullanılmış olmasına özen gösterilmelidir.
- (viii) Metinler, öğrencilerin dil zevkini ve bilincini geliştirecek, hayal dünyalarını zenginleştirecek nitelikte olmalıdır.
- (ix) Metinler öğrenciye eleştirel bir bakış açısı kazandıracak özellikler taşımalıdır.
- (x) Metinler, öğrencinin kişisel gelişimine katkıda bulunacak ve onlara estetik bir duyarlılık kazandıracak nitelikte olmalıdır.
- (xi) Metinler, öğrencilerin duygu ve düşünce dünyasını zenginleştirmek amacıyla yönelik olarak farklı yazar ve şairlerden seçilmelidir.

- (xii) Metinler, öğrenciye okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandıracak nitelikte olmalıdır (MEB, 2006: 56).

Eğitim-öğretim sürecine etki eden önemli faktörlerden olan kaynağın kullanılabilirliği, kapsayıcılığı, güvenilirliği ve öğrenciye göreliği ilk aranan özelliklerdendir. Bu sebeple eğitim-öğretim sürecinde, anadil eğitiminde kaynak seçimine dikkat edilmelidir." (Fidan, 2017: 8). Sever (1995), çocuklara hitap eden eserlerde bulunması gereken özellikleri şu şekilde sıralar:

- (i) Okulda izlenen eğitim programlarını desteklemelidir.
- (ii) Yaşamın gerçekleriyle ilişkili olmalıdır.
- (iii) Çocuğun duygu, düşünce ve hayal gücünü geliştirici biçimde kaleme alınmış olmalıdır.
- (iv) Çocuğun bilgi ve kültür evrenini genişletmelidir.
- (v) Çocuğa, içinde yaşadığı çevreyi, ülkeyi, dünyayı gerçekçi açıdan (çocuğun gelişim düzeyine uygun biçimde) tanıtmalı; çocuğun bunlarla bütünleşmesini sağlamalıdır.
- (vi) Şiddet öğeleri içermemeli; çocukta estetik bir duyarlılık sağlamalıdır.
- (vii) Çocuğun eleştiri yeteneğini geliştirmeli; onun tepkilerini düzenleyici bir rol oynamalıdır.
- (viii) Çocuğun kişiliğini geliştirerek, yaşama uyumunu sağlamalıdır.
- (ix) Çocuğun dilsel becerilerinin (okuma, konuşma, yazma, dinleme) gelişmesine katkıda bulunmalıdır.
- (x) Çocuğa, toplumun bir bireyi olduğu ve ondan soyutlanamayacağı bilincini vermelidir. Onları, kendine ve topluma yabancılaştırmaktan korumalıdır.
- (xi) Çocuğa, insanı "zayıf" ve "güçlü" yönleriyle tanıtmalıdır.
- (xii) Bilimsel verilere ve evrensel ahlak kurallarına uygun olmalıdır.
- (xiii) Çocuğa kavratılmak istenen "ana düşünce"yi bir ibret biçiminde vermeyip, bunu sezintiletmelidir.
- (xiv) Çocuğu yazgıçılığa ve uyduruculuğa sürüklememelidir.
- (xv) Her türlü önyargıdan arındırılmış olmalıdır.
- (xvi) Çocuğun doğasına uygun bir yaklaşımla; yaparak, yaşayarak öğretme-öğrenme anlayışını yansıtmalı, eğlendirici, öğretici ve düşündürücü olmalıdır (Sever, 1995: 15).

2. Yöntem

Araştırma sürecinde nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi kullanılmış ve klasik yorumlama tekniğinden de faydalanılmıştır. Eser incelenirken verilerin daha düzenli olarak kaydedilmesi için fişleme yöntemi kullanılmıştır. Fişleme yöntemi hem temalandırma hem de değerlendirme aşamalarında araştırmacıya katkı sağlamıştır.

Klasik yorumlama aşamasında elde edilen veriler ana ve yan bölümlere ayrılarak bunlar arasındaki ilişkiler saptanır. Bu bölümler arasında ne tür bağların olduğu, bölümlerin kendi arasında bir bütünlük gösterip göstermedikleri ve iç tutarlılık sağlayabilme özellikleri denetlenir. Benzer nitelikte bulunan içerik analizi gibi klasik yorumlamada da incelenen metinde bulunan kavramların, olayların, durumların ve değerlerin metinde hangi düzeyde yer aldığı belirlenmesi amacıyla kullanılmaktadır (Fidan, 2017: 120).

Eserin incelenmesi sürecinde temalar belirlenmiş ve bu temalara ait veriler değerlendirilmiştir. Ayrıca eserin eğitsel niteliği de araştırma sürecinde belirlenmeye çalışılmıştır.

3. Bulgular

3.1. Eserin Özeti

Eserde olaylar birbiri üzerine temellenen ve birbirinden etkilenen şekilde kurgulanmıştır. Öncelikli olarak bir sebep verilmekte daha sonra bu sebep farklı olaylara kapı aralamaktadır. Aile büyüklerinin sözünü dinlememe sonucunda oluşan olaylar zinciri Aylin'i kaza gününe kadar sürüklemektedir. Hatta olayların başlangıcının kimi zamanlar Mustafa Paşa'ya bağlandığı da görülmektedir.

Anlatıcı romanın girişinden itibaren okuyucuda merak duygusunu uyandırmaya çalışmaktadır. Amerika'nın en ünlü psikiyatrlarından biri olan Aylin Radomisli askeri bir törenle sonsuzluğa uğurlanmaktadır. Ancak arkasında gizemli bir ölüm hikâyesi ve kendisini çok seven dostlar bırakmıştır.

Ölümünün gizeminin yanında yaşamıyla da farklı biri olduğunu gördüğümüz Aylin'in hayat hikâyesini sunan anlatıcı olaylara bir nevi sebep olarak gördüğü Deli Mustafa Naili Paşa'nın hayat hikâyesi ile başlar. Çok azimli ve kararlı bir Osmanlı devlet adamı olan Mustafa Paşa'nın oğullarından olan Hilmi'nin dördüncü kuşak torunu olan Aylin de büyük dedesine azimli ve kararlı oluşu yönüyle benzer. Mustafa Paşa'nın iki oğlundan biri olan Hilmi Paşa dönemin getirdiği anlayışa uygun olarak Batılı bir yaşam tarzını kendine düstur edinmiştir. Hilmi Paşa'nın kızlarından olan Melek, Mısırlı bir prensle mutsuz bir evlilik yapmış ancak daha sonra çocukluk aşkı olan Hasip Bey ile evlenmiştir. Bu evlilikten Esmâ, Leyla ve Ecla isimlerinde üç kız; Esat ve Hilmi isminde de iki erkek çocukları olmuştur. Daha sonra Leyla Hanım, Devlet Demir Yolları'nda görevli bir memur olan Cemal Bey ile tanışır. Ancak onların evliliğe giden süreçleri meşakkatli olur ve evlenmeleri üç yıl gibi uzun bir zaman alır. Leyla'yı sevmesinin yanında bekâr hayattan da zevk alan Cemal sonunda Leyla'nın baskılarına dayanamayarak evlenmeye razı olur. Hazırlık evresinin aksine çok mutlu bir evlilik geçiren Cemal - Leyla çiftinin Nilüfer ve Aylin isimli iki kız çocukları olur.

1938 yılında Aylin'in doğduğu sıralarda Hasip Bey'in "Bu perişanlığa altı ay tahammül edecek sabrım yok. İntihar ediyorum." notunun etkisi hala aile üzerinde devam etmektedir. Aylin ilkökul yıllarından itibaren derslerinde başarılı ancak biraz hareketli bir çocuktur. Onun arkasında her zaman annesi tarafından emanet edildiği Nilüfer ablası yer alır. Bir süre sonra Nilüfer evlenerek Londra'ya yerleşir. Bu sıralarda Amerikan Kız Koleji'nde okuyan Aylin, Erkan Mermerci ile ilk aşkı yaşamaktadır. İlerleyen yıllarda Aylin, Londra ve Paris'te üniversiteye yerleşmek için çabalar. Bu sırada aile, anneleri Leyla Hanım'ın, yani ailelerinin koruyucu meleşinin, ölümü ile derinden sarsılır. Bu dönemde Paris'e yerleşen Nilüfer, kardeşinde teselli bulmaktadır. Ancak Aylin verdiği ani evlilik kararı, bütün karşı çıkmalara rağmen, ailede şaşkınlık yaratır. Kendisini Libyalı bir prens olarak tanıtan Senusi ile evlenen Aylin, bütün şatafata rağmen kendince yaşça büyük olan kocasıyla evliliğini devam ettiremez. Ayrıca habersiz olarak kürtaç da olur. Zorlu bir süreç sonunda Senusi'den boşanan Aylin

evliliğinin son zamanlarında birlikte olduğu Polat'tan da hamile kalır. Bu duruma dayanamayan Aylin İstanbul'a geldiğinde bebeğini aldırır. O yılın yaz ayının sonunda ablası Nilüfer ile Cenevre'ye yerleşen Aylin burada tıp eğitimi almaya başlar. Bu arada Jean Pierre adında bir fizik asistanı ile birlikte yaşamaya başlar. Daha sonra bu birliktelik evlilik ile sonuçlanır. Amerika'ya işleri sebebiyle yerleştikleri yıl iş yerleri arasındaki uzak mesafe sebebiyle ayrılmaya karar verirler. Bu sıralarda Aylin'in hayatına BM Afganistan sefiri olan Paswak girer. Paswak da Senusi gibi Aylin'den yaşça çok büyüktür. Zaten ilerleyen yıllarda yaşlı erkeklere karşı olan ilgisi Aylin'de bir takıntı haline alacaktır. Aylin evli olan Paswak'ın ikinci eşi olmayı bile mantıklı bir fikir olarak görmeye başlar. Ancak Aylin dostlarının ısrarları üzerine Paswak yerine kariyerini tercih eder. Asistanlığını tamamlayan ve Cornell Medical School'da ders vermeye başlayan Aylin, Mişel Radomisli adında Türk asıllı Musevi bir psikolog ile evlenir. Mutlu ve uzun bir evlilikleri olmasına rağmen Aylin yaptığı düşüklük sebebiyle çocuk sahibi olamaz. Ancak bu sıralarda ablasının kızı olan Tayyibe, Aylin tarafından evlat gibi sahiplenilir. Dostlarının tabiriyle kaptisleri yüzünden Aylin, Mişel'den ayrılır. Bu sıralarda Aylin mesleğinin zirvesine ulaşır. New York'ta en çok aranan psikiyatrlardan biri olmayı başarır. Kendisine tedavisi imkânsız gözüyle yollanan hastalar Aylin'in farklı tedavi yaklaşımlarıyla sağlıklarına kavuşmaktadırlar. Aylin ilerleyen dönemde film yapımcısı olan Joseph Cates ile evlenir. Hem Joe'nun paraya olan düşkünlüğü hem de Joe'nun kızlarının Aylin'e karşı takındıkları olumsuz tutum Aylin'i mutsuzluğa sürüklemektedir. Bu zor durumun sebep olduğu bunalımdan kurtulmak ve rahata kavuşabilmek için Aylin psikiyatrlar olarak ABD ordusuna katılma kararı alır. Onun bu kararı ileride Joe ile aralarının açılmasına hatta boşanmalarına kadar giden bir olaylar silsilesine dönüşür. Aylin, Joe'ya ders vermek amacıyla boşanmayı sürekli yokuşa sürmeye çalışır.

Aylin Radomisli Cates 19 Ocak 1995 günü evinin bahçesinde aracının altında ölü olarak bulunur. Olay herhangi bir cinayete benzememektedir. Ancak kazanın nasıl olduğu da anlaşılmamıştır. Hayatını dolu dolu yaşayan bu "delişmen özellikli" kahraman, gizemiyle birlikte bu dünyadan göçer gider (Kulin, 2005: 13).

3.2. Eserin Bakış Açısı

Aktaş (2005: 78) bakış açısını "anlatma esasına bağlı metinlerde vaka zincirlerinin ve bu zincirin meydana gelmesinde kullanılan mekân, şahıs kadrosu gibi unsurların kim tarafından görüldüğü, idrak edildiği ve kim tarafından, kime nakledilmekte olduğu sorularına verilen cevaptan başka bir şey değildir." şeklinde açıklar.

Roman incelendiğinde anlatıcının eserin genelinde hâkim bakış açısı ile olayları aktardığı, son bölümde ise gözlemci bakış açısını tercih ettiği görülmektedir (İslam, 2001: 67). Çünkü anlatıcı eserde yer alan bütün olaylara hâkimdir. Olaylar ancak onun okuyucuya anlattığı kadar bilinmektedir. Kahramanların yaşadığı duygular anlatıcı tarafından bütün açıklığıyla betimlenmektedir. Aylin'in eğitim süreci, yaşadığı ilişkiler, iş ve aile yaşantısı yazarın hâkim bakış açısıyla anlatılmaktadır. Ayrıca yaşanan bu ilişkilerdeki olaylarda ayrıntılara inilmesi bu bakış açısını destekleyen durumlardandır.

Anlatıcı eseri olaylar zinciri şeklinde kurmuştur. Bu olayların merkezine aynı kahraman yerleştirilmiştir. Sanki kahramanın dostları, ataları ve yaşanan olaylar sadece Aylin'i hayata hazırlamak içindir. Çünkü anlatıcı tarafından Aylin'in etrafında gelişen olaylar sürekli olarak doğrudan Aylin'e etki etmektedir. Giritli Deli Mustafa Naili Paşa'nın bile özelliklerinin (azimlilik, kararlılık, delişmenlik) Aylin'de yansımalarının olması bu bakış açısını okuyucuya göstermektedir. Aylin'in etrafındaki kişiler sadece rollerini oynayan tiplerdir ve sayı olarak da oldukça fazladır. Nitekim onun dört kere evlilik yapması koca rolünün hayatında ne kadar önemsiz olduğunu gösterir. Çünkü Aylin bir önceki ilişkisini unutmakta fazla zorlanmamaktadır. Hatta çevresinde insanların olmadığı zamanlarda dost rolünü köpeği Tomy bile üstlenmektedir. Ayrıca olaylara katılan gizemlerle kahramanın üzerinde okuyucunun ilgisi artırılmaya çalışılır. Yazar eserin son bölümlerinde, yani kahramanların doğrudan ifadeleri ile anlatılan bölümlerde, Aylin'e dair ifadelere yer vermiştir.

Yazar sadece ana kahramanı anlatmakla yetinmez. Eserde Aylin'in yanında diğer karakterlerin de hayat hikâyeleri (Hulusi, Leyla Hanım, Nilüfer, Jean Pierre, Giritli Deli Mustafa Naili Paşa vb.) yer alır. Anlatıcı bu hayat hikâyelerinden yola çıkarak okuyucunun parçadan bütüne gidebilmesini amaçlar. Aslında bu hayat hikâyelerinde de Aylin'in gizeminin bulunduğu okuyucu tarafından hissedilir. Aylin bu olaylarda fiziksel olarak yer almaz; ancak mutlaka bu olaylardan bir şekilde etkilenir. Böylelikle anlatıcı, okuyucunun dikkatinin Aylin üzerinde kalmasına katkıda bulunur.

3.3. Tematik Yapı

3.3.1. Yanlış Batılılaşma

Doğu-Batı arasındaki mücadele köken olarak kadim bir geçmişi bünyesinde barındırır. İlk olarak haclı seferleri ile siyasi bir yapıya bürünen bu çatışma 18. yüzyıl ile birlikte tamamıyla bölgeyi, Ortadoğu'yu, kontrol altında tutma çabası olarak gelişme göstermiştir. Nitekim Birinci Dünya Savaşı'nda en stratejik bölgeler arasında bu bölge de yer almıştır. İlerleyen dönemlerde ise Osmanlı Devleti ile huzur dolu yüzyıllar geçiren Ortadoğu coğrafyası günümüze değin sürekli olarak karmaşanın ve çatışmanın merkezi haline getirilmiştir. Özellikle Edward Said'in *Oryantalizm* isimli eserinde açıkladığı üzere Batı'nın Doğu üzerinde hâkimiyet kurma mücadelesi günümüzde Ortadoğu merkezli birçok çatışmanın temel sebebi olarak görülmektedir (Küçükkalp, 2003: 269).

Batılı yaşam tarzına özentisi Osmanlı'da Lale Devri ile başlayıp günümüze kadar devam eden bir süreci kapsamaktadır. Osmanlı'nın son zamanlarında özellikle elit kesim arasında Batılı yaşam olmazsa olmaz olarak kabul edilmiştir. İncelenen bu romanda Osmanlı'da önemli bir konumda bulunan Mustafa Naili Paşa'nın soyundan gelen aile de böyle bir yaşam tarzını kendilerine adet edinirler. Nitekim soyu bu aileye dayanan Aylin'de Batılı yaşam tarzının zirve yaptığı görülür. Bir nevi kültürel farklılaşma aile arasında yaygınlaşmıştır. Aylin'in sürdüğü yaşam tipik Amerikan ailesi yaşamıdır. Bu yönüyle köklerinden bağını koparmış gibi görünmektedir.

Eserde "Hilmi Paşa, babasının ikbal dönemlerini doyasıya yaşamış, dünya görmüş, kültürlü, birkaç dil konuşan, Fransız sanatından etkilenmiş, bolluğa ve savurganlığa alışmış bir beyzade olarak Paris sosyetesinde rüzgâr gibi esen ..." bir karakter olarak okuyucuya tanıtılır (Kulin, 2005: 15). Onun bu yaşam tarzı ileride soyundan gelecek olanlara da sirayet eder.

Taklit yaşam tarzı bireylerin egolarını tatmin etmek gibi bayağı bir amaca yöneliktir. Özellikle içinde yaşadığı toplumu beğenmeyen, kendisini toplumuna ait hissedemeyen bireyler ideal olarak gördükleri Batı'yı kendi hayallerinde kutsallaştırırlar. Bu durum elbette Batı dünyasının sanayi, teknoloji, bilim alanındaki konumuna olan hayranlıktan dolayı değildir. Onların yaşam tarzına yönelik bir özentiden ibarettir. Bu konuda araştırmacı şunları aktarır:

Doğu-Batı çatışması Türk edebiyatında yazarların kullandıkları en temel kurgulardan biridir. Ahmet Mithat Efendi'nin *Felâhın Bey ve Rakım Efendi*, Recaizade Mahmud Efendi'nin *Araba Sevdası* gibi eserler yanlış batılılaşmaya yönelik eserlerin başında gelir. Yakın dönem Türk Edebiyatında da yanlış batılılaşmaya ve Doğu-Batı çatışmasına yer verildiği görülür. "Hikmet Temel Akarsu'nun eserlerinde Doğu-Batı çatışması genelde, ülkesini beğenmeyen Avrupa, Amerika özentisi gençler, Türkiye'den para kazanıp, buranın insanlarına tepeden bakan yabancı dil hocaları, Doğu toplumlarını büsbütün âciz ve hor gören Batılı şirketlerin patronları vasıtasıyla yer alır." (Fidan, 2017: 246).

Eserde kahramanların Batılı bir tarzda yaşam sürdürmelerine karşın sık sık da öz kültürlerine dönme eğiliminde oldukları da görülür. Bu durum anlatıcının batılılaşma konusundaki görüşlerini ortaya koymasından önemlidir. Onun, her alanda gelişebilmek ve çağdaş bireyler olabilmek için öz kültürle, toplumsal dinamiklerle bu sürecin desteklenmesi gerektiğini düşündüğü söylenilebilir. Yani bireylerin kendi kültürlerinden kopmamaları, güçlerinin farkında olmalarına ve kendilerini geliştirmelerine yardımcı olmaktadır.

Aylin'in "Yahu şu bizim Türklerin ne kadar gerçekçi atasözleri var. Amerikalılarda hiç böyle cuk oturmuş laf yoktur" şeklindeki sözleri anlatıcının bu yöndeki bakış açısını yansıtır. Çünkü Aylin'in "İki yüz yıllık milletin atası yok ki atasözü olsun." tarzındaki düşünceleri küçük görmesine rağmen mensubu olduğu milletle yer yer övündüğünü de gösterir (Kulin, 2005: 315).

3.3.2. Kadının Toplumsal Konumu

Anlatıcı tarafından eser boyunca kadın ve kadının sosyo-kültürel ortamdaki yeri ve değeri sürekli olarak işlenmektedir. Doğu-Batı çatışmasının yanında feminizmin de ana tema özelliği taşıdığı görülür.

Eserde Aylin komplimanları olan bir kadın görünümündedir. Çünkü o, yaşlı erkeklerle beraber olmaktan hoşlanmaktadır. Bu beraberliğin temel sebebi ise Aylin'in onların kendisine daha çok değer verdiklerini düşünmesidir. Ayrıca Aylin'in akranı erkeklere nazaran kendinden büyükleri daha rahat kontrol edebilmesi onun bu türden davranışlar geliştirmesinin ana nedenlerindedir.

Eserde geleneksel yapıdaki kadının temsilcisi olarak gösterilen Melek ile söz hakkına bile sahip olmayan kadın tipi gelişim göstererek ilerleyen dönemde Aylin gibi başarılı bir iş kadını tipine bürünür. Bu yönüyle anlatıcının, kadının toplumsal rolüne yönelik bakış açısı tespit edilmektedir. Anlatıcının, kadının toplumsal yapıda güçlü olmasını desteklediği aşağıda yer alan ifadelerden yola çıkarak söylenebilir.

"Melek'e söz hakkı düşmedi. O yıllarda modern ailelerde bile iyi bir koca bulundu mu, kızların fikri sorulmazdı..." (Kulin, 2005: 17)

Romanda anlatıcının feminem öğelere sıklıkla yer verdiği görülür. Anlatıcı, kahramanların zihin dünyası, davranışları, karşılıklı konuşmaları vasıtasıyla bu öğeleri kullanır. Anlatıcının bu öğeler vasıtasıyla erkek egemen toplumu eleştirdiği görülür.

Yazar, feminem öğeleri kullanırken sadece erkekleri değil kadınları da yer yer eleştirir. Yazarın bu eleştirileri kadınların kendilerine erkekler tarafından biçilen toplumsal rolü peşinen kabul etmelerinden dolayıdır. Bu yönüyle yazar, kahramanı olan Aylin'i önüne çıkan toplumsal engelleri birer birer aşan örnek kadın olarak okuyucuya sunar:

"Bana bak Doktor! Deviririm şu masayı kafana!"

"Devir. Burada her şey sigortalı."

"Kafanı da kırarım."

"O da sigortalı. Orüküş eteğini paramparça ederim."

"Bak işte onu yapma. Çok para ödedim o eteğe." (Kulin, 2005: 217).

Yukarıdaki ifadelerde görüldüğü üzere anlatıcı, kadına yönelik kavramlara dikkat çekmektedir. Burada dikkat çekilen kavramın etek olduğu görülür. Aşağıda yer alan ifade de ise anlatıcı, kadınlara eleştirel bir bakış açısıyla yaklaşır. Kadınlardan bazılarının sergiledikleri davranışları onaylamadığını kullandığı şu cümle ile ortaya koyar:

"Dünya, erkek arayan dişi piranalarla dolu." (Kulin, 2005: 297).

Yazarın eserini kurgularken gerçek olaylardan da faydalandığı görülür. Anlatıcının belirli olayları tarihleri ile birlikte vererek de eserin okuyucu algısı açısından gerçeklik yönünü kuvvetlendirmeye çalıştığı görülür. Olaylarda yer alan kahramanlar ise genelde gerçek kişilerden oluşmaktadır. Bu durum okuyucu tarafından gerçek olay olarak algılandığı için eserin etkileycilik yönünü artırmaktadır.

Eserde dönemin ünlü simaları da olaylara katılarak okuyucunun metne daha meraklı bir şekilde yaklaşması hedeflenir. Dönemde toplum hafızasında yer eden önemli olaylar da kurguya katılmıştır. Prenses Diana'nın boşanmak için Amerikalı avukatlara başvurduğu söylentisi metinde yer alır. Aylin'in kendisini dinlemek istemeyen avukatına kurguladığı oyun bu söylentinin kaynağı olarak gösterilmiştir. Anlatıcının burada dönemde gerçekten yaşanmış gizemli bir olaya dair ipuçları verdiği söylenebilir. Görüldüğü gibi anlatıcı bu kurgu vasıtasıyla da kadının etkin rolünü ortaya koymaya çalışmaktadır.

Aylin'in dünya görüşüne bakıldığında mesleğinde gelişim gösterebilmek ve başarılı olabilmek için azimli, kararlı bir

tutum sergilediği görülür. Aylin karşılıklı ilişkilerinde ise kimi zaman mantığı doğrultusunda kimi zamanda duyguları doğrultusunda hareket etmektedir. Kökeni itibarıyla Müslüman olan Aylin'in farklı dinlerden olan erkeklerle yaptığı evlilikler, onun bütün dinlerin ortak bir amaç doğrultusunda hareket ettiği düşüncesiyle örtüşmektedir. Yukarıda belirtildiği gibi Aylin yaşlı erkeklerle karşı özel bir ilgi duymaktadır. Ancak bu ilgi mantık ötesine geçmemektedir. Oysa aşkları sürekli kendisine yakın erkeklerle karşı olmuştur. Çünkü aşk önüne set çekilmez bir güçtedir ve mantığın bittiği yerde başlamaktadır. O, yaş olarak kendine yakın erkeklerle kurduğu ilişkilerde genelde duyguları ile kendinden yaşça büyük erkeklerde ise mantığı ile hareket eder. Bu erkeklerin ona mantıksal açıdan uygun olarak görünmesinde şu öğeler etkili olmaktadır: para, lüks yaşam, daha çok değer görme isteği.

3.3.3. Özgüven ve Kararlılık

Romanda Aylin karakterinin azimli ve kararlı olduğu görülür. Bu özelliği sayesinde Aylin mutsuz, dul bir kadinken çok ünlü bir doktor olmayı başarır. İş hayatındaki başarısını evlilik hayatında sürdürmemesi onu sürekli mutsuzluğa sürükler.

"Aylin, 1938'in Ağustosunda, Aslan burcunun ve atalarının birçok özelliğini taşıyarak doğduğunda..." (Kulin, 2005: 32).

Bu ifadelerde de görüldüğü üzere anlatıcı Aylin'in doğuştan getirdiği özelliklerin onun peşini bırakmayan mutsuzluğunun sebebi olarak gösterir. İş hayatındaki başarısı dahi onun mutlu bir yaşam sürmesini sağlayamaz. Bu yönüyle anlatıcının kadının geleneksel yapıdaki konumuna dair toplumsal bir eleştiri getirdiği söylenebilir.

"Ben boşuna nefes tüketmişim. Sen bari tüketme. Çünkü kimse karşısındakini dinlemiyor, insanlar doğrularını ve yanlışlarını kendileri bulmak zorundalar." (Kulin, 2005: 108).

Aylin'in yaşadığı zorluklar onun hayata dair evrensel bir felsefe geliştirmesine katkı sağlar. Ona göre insanlar arasındaki iletişimsizliğin en temel sebebi kimsenin karşısındakini dinlemek istememesi ve herkesin kendi bildiği doğrulardan ayrılmaya cesaret edememesidir.

3.3.4. Aile Mutluluğu ve Yaşama Sevinci

Romanda aile yaşantısının sürdüğü zaman dilimlerinde aile fertleri arasında mutluluğun baskın olduğu görülür. Aile huzurunun bozulup, sarsıntılar başladığı zamanlarda ise bütün fertler bu durumdan olumsuz etkilenir. Bu nedenle anlatıcının bakış açısının mutlu aile yaşamının önemine dair olduğu görülür. Ailede başlayan huzur, çevreye ve topluma doğrudan etkide bulunan bir özelliği içerisinde barındırmaktadır.

"Büyükler arasındaki dostluk çocuklarına da yansımıştı." (Kulin, 2005: 35).

Romanda başkarakterin, Aylin'in, yaşama karşı olan olumlu tutumu sürekli ön planda tutulur. Onun "Bir insan aynı ömrü iki kez yaşayabilir mi? (Kulin, 2005: 268) tarzındaki sözleri Aylin'in hayat felsefesini okuyucuya gösterir.

Aylin yaşadığı zorluklardan başarıyla kurtulur. Bu durum da onda anı en güzel şekilde yaşamak gerektiği düşüncesinin oluşmasına katkı sağlar. Ona göre hayattan tat alabilmek için çocuksu olmak gerekmektedir. Eserde bu konuda Aylin şunları ifade eder:

"İçindeki çocuğu öldürürsen hayatın tadı kalmaz." (Kulin, 2005: 285).

"İçindeki coşkuyu öldüren biri mucizeler yaratabilir mi?" (Kulin, 2005: 289).

Aylin'in roman boyunca insanlara sürekli şefkat ve merhamet duygusuyla yaklaşma eğiliminde olduğu görülür. Çaresi zor hastaları bile tedavi etmesi onun fiziksel yönünün güçlü olmasının yanında ruhsal yönünün de güçlü olduğunu gösterir. Aylin yaşadığı zorluklara rağmen yaşama sıkı sıkıya bağlı bir kadındır. İçinde barındırdığı yaşama sevinci onun hayatın birçok alanında başarılı olmasının en temel etkenlerinden biridir. Onun "Dünya sizin yüreğinizde sakladığınız sorunlarla heba edilmeyecek kadar güzel." şeklindeki sözleri yaşama dair okuyucuya ipuçları vermektedir (Kulin, 2005: 255).

3.4. Eserin Eğitsellik Ölçütlerine Göre Değerlendirilmesi

Eserin eğitsel yönden değerlendirilmesi yapılırken Sever (1995)'in çocuğa yönelik eserlerde yer alması gereken ölçütleri ve MEB (2006) tarafından *Türkçe Dersi Öğretim Programı*'nda belirtilen, okuma metinlerinde aranması istenilen özellikler temel alınmıştır.

Eğitsel yönden incelendiğinde eserin yazım ve imla kuralları açısından uygun olduğu görülür. Eserin değerler eğitimi yönünden analizi yapıldığında ise Aylin tipinin iş yaşamı yönüyle başarılı, aile yaşamı yönünden ise başarısız olduğu söylenebilir. Ayrıca Aylin'in kendisini mensubu olduğu topluma ait hissedememesi de millî ve manevî değerler yönünden bu karakterin olumsuz yönlerindedir. Eserde cinselliğe dair ifadelerin bulunması da öğrenciler açısından uygun olmayan bir başka özelliktir. Ancak onun hırslı, tuttuğunu koparan, başarılı iş kadını yönü ise özellikle kadınlar için bu yönde örnek oluşturabilecek niteliktedir.

Eserin üniversitelerde edebiyat eğitimi faaliyetlerinde materyal olarak kullanılmasının uygun olabileceği düşünülmektedir. Eser biyografik roman olma özelliğinin yanında bakış açısı, tematik yapısı ile de başarılı bir eser olarak nitelendirilebilir.

4. Sonuç

Kitaplar hem yazarının hem de içinden çıktığı toplumun özelliklerini yansıtır. Bu durum bazen yoğun olarak hissedilirken bazen de nispi bir oranda yazarın veya toplumun kültür etkisinin varlığından söz edilebilir. Döneminde ya da gelecekte ilgiyi üzerine çekebilecek eserlerin okuyucunun belirli yöndeki ihtiyaçlarını karşıladığı görülür. Okuyucu bazen eserin kahramanlarının yaşamları ile kendini özdeşleştirirken bazen de kendisi için bir esin kaynağı arar. Bazen de kitapların sayfaları arasında, içinde bulunmaktan bunaldığı toplumdan bir kaçış yolunu bulur. Eğitimcilerin ise bu yönde daha nesnel değerlendirmeler yapmaları gerekir. Onların kitapları değerlendirmelerinde eğitsellik ölçütleri ön planda olmalıdır.

Araştırma sürecinde yazarın eserin kurgusal yapısında yer verdiği temalar şu şekilde sıralanabilir:

- (i) Yanlış Batılılaşma
- (ii) Kadının toplumsal konumu
- (iii) Özgüven ve kararlılık
- (iv) Aile mutluluğu ve yaşama sevinci

Eserin değerler eğitimine uygun yapıda bulunmamasından dolayı zorunlu eğitim-öğretim sürecinde kullanılmasının uygun olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Eserin üniversitelerde edebiyat eğitimi faaliyetlerinde ise yetişkin bireylere hitap etmesinden ve tür özelliklerini etkin bir şekilde yansıtmamasından dolayı kullanılmasının uygun olduğu düşünülmektedir.

Kaynakça

- Aktaş, Ş. (2000). *Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Aytür, Ü. (1977). *Henry James ve Roman Sanatı*. Ankara: A.Ü. DTCF Yayınları.
- Fidan, M. (2017). *Hikmet Temel Akarsu'nun eserlerindeki fantastik öğeler ve eğitim odaklı değerler*. Doktora Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi.
- Gündüz, O. (2009). *Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı*. (Ed. Korkmaz, R.). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Gündüz, O. (2013). *Yazınsal Metin Çözümlemeleri Ders Notları*. Erzurum.
- İslam, A. (2001). Biyografiyle roman arasında: Adı Aylin. *Türkbilig*, 2, 68-75.
- Kulin, A. (2005). *Adı: Aylin*. Ankara: Everest Yayınları.
- Küçükalp, K. (2003). Edward W. Said'in şarkiyatçılık düşüncesinin felsefi arkaplanı. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 12(1), 269-278.
- MEB (2006). *İlköğretim Türkçe dersi (6, 7, 8. sınıflar) öğretim programı*. Ankara: MEB.
- Moran, B. (2009). *Edebiyat Eleştiri ve Kuramları*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Tekin, M. (2012). *Roman Sanatı*. İstanbul: Ötügen Neşriyat.